

CROATICA CHRISTIANA PERIODICA

ČASOPIS INSTITUTA ZA CRKVENU POVIJEST
KATOLIČKOG BOGOSLOVNOG FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

God. XXXII

Zagreb 2008.

Broj 61

rasprave i prilozi

UDK 282(497.5):929 I. Stojković
Izvorni znanstveni članak

SEPTEM NOTABILIA DE AUCTORITATE PETRI DUBROVAČKOG DOMINIKANCA IVANA STOJKOVIĆA

Zvezdan STRIKA, Gablingen

Kratki i fragmentarni spisi Ivana Stojkovića Dubrovčanina (†1443.), koji su nastali poslije pregovorâ s husitima vođenih od siječnja do travnja 1433. godine, ostali su neobjavljeni. Među njima se nalazi i »Septem notabilia de auctoritate Petri« u kojem autor ukratko razlaže osobitost Petrove službe. Apostol Petar i njegovi nasljednici rimski biskupi nalaze se nesumnjivo na samom vrhu crkvene hijerarhije, ali u konkretnoj povijesnoj situaciji nije papa nikako »gospodar«, nego »služitelj« vjerujuće zajednice. Papinstvo je dio univerzalnog poslanja Crkve i ne može se promatrati odvojeno od vjerujuće zajednice sabrane na sveopćem saboru, kojoj je povjeren autoritet i papa ga vrši u njezino ime.

KLJUČNE RIJEČI: *Ivan Stojković, apostol Petar, papinski autoritet, autoritet sveopćeg sabora, Baselski sabor, kasni srednji vijek.*

I. Uvod

U jednom neprekidnome vremenskom razdoblju od osamnaest godina, s ukupno 45 zasjedanja u Baselu i 5 u Lausanni, ušao je Baselski sabor (1431.-1449.) u opću historiografiju kao najduži do danas održani sabor u povijesti Katoličke crkve.¹ Taj po mnogo čemu

¹ Paul LAZARUS, *Das Basler Konzil. Seine Berufung und seine Leitung, seine Gliederung und Behördennorganisation* [= Historische Studien 100], Berlin, 1912. (pretisak: Vaduz, 1965.); Michael LEHMANN, *Die Mitglieder des Basler Konzils von seinem Anfang bis August 1442* (teološka dizertacija), Wien, 1945.; Werner KRÄMER, *Konsens und Rezeption. Verfassungsprinzipien der Kirche im Basler Konziliarismus. Mit Edition ausgewählter Texte* [= Beiträge zur Geschichte der Philosophie und Theologie des Mittelalters,

iznimni sabor sazvaio je papa Martin V. (1417.–1431.), ali nije doživio njegovo svečano otvaranje,² nego njegov nasljednik, Venecijanac Gabrijel Condulmeri, nećak pape Grgura XII. (1406.–1415.).³ On je uzeo ime Eugen IV. (1431.–1347.) i samo dva dana nakon svojeg izbora potvrdio sazivanje i pripremu općeg sabora. Novi *pontifex maximus* nije ipak bio baš previše oduševljen Saborom u Baselu, nego ga je želio prenijeti pod svoj utjecaj u neko talijansko središte. S takvim pristupom stvarao je papa negativnu atmosferu protiv samog sebe i osobito nepovjerenje na samom Saboru, čiji se počeci ne mogu zamisliti bez neumornog djela dubrovačkog dominikanca Ivana Stojkovića, poznatijeg u europskoj javnosti pod imenom Iohannes Stoyci de Ragusio (1395./96.–1443.).⁴ On

Neue Folge, 19], Münster, 1980.; Erich MEUTHEN, *Das Basler Konzil als Problem der europäischen Geschichte* [= Rheinisch-Westfälische Akademie der Wissenschaften: Geisteswissenschaften; G 274], Opladen, 1985.; Johannes HELMRATH, *Das Basler Konzil. Forschungsstand und Probleme* [= Kölner Historische Abhandlungen, 32], Köln, 1987.; Heribert MÜLLER, *Die Franzosen, Frankreich und das Basler Konzil (1431–1449)*, vol. I-II [= Konziliengeschichte, Reihe B: Untersuchungen], Paderborn-München-Wien-Zürich, 1990.; Paul OURLIAC, »Das Schisma und die Konzilien (1378–1449)«, *Die Geschichte des Christentums: Religion – Politik – Kultur*, vol. VI: *Die Zeit der Zerreiβprobe (1274–1449)*, priredio Jean-Marie MAYEUR i. dr., Freiburg, 1991., 74–204, ovdje: 107–131; Joseph WOLHMUTH, »Die Konzilien von Konstanz (1414–1418) und Basel (1431–1449)«, *Geschichte der Konzilien. Vom Nicenum bis zum Vatikanum II*, priredio Giuseppe ALBERIGO, Düsseldorf, 1993. (pretisak: Wiesbaden, 1998.), 233–290, ovdje: 252–290; Stefan SUDMANN, *Das Basler Konzil. Synodale Praxis zwischen Routine und Revolution* [= Tradition – Reform – Innovation; Studien zur Modernität des Mittelalters, 8], Frankfurt/M, 2005., 11 i d.

² Papa Martin V. preminuo je 20. veljače 1431., a Baselski sabor svečano je otvoren poslije podne 23. srpnja 1431. Ludwig PASTOR, *Geschichte der Päpste*, vol. I: *Geschichte der Päpste im Zeitalter der Renaissance bis zur Wahl Pius' II.*, Freiburg/B, ¹²1955., 213–214.

³ Pojedinsto donosi Friedrich Philipp von ABERT, *Papst Eugen der Vierte. Ein Lebensbild aus der Kirchengeschichte des 15. Jahrhunderts*, Mainz, 1884.; L. PASTOR, I, 295–368; Franz Xaver SEPPELT, *Geschichte der Päpste, von den Anfängen bis zur Mitte des zwanzigsten Jahrhunderts*, vol. IV: *Das Papsttum im Spätmittelalter und in der Renaissance*, München, 1957., 274–306; Rudolf REINHARDT, »Martin V. und Eugen IV.«, *Das Papsttum*, vol. II: *Vom Großen Abendländischen Schisma bis zur Gegenwart* [= Gestalten der Kirchengeschichte, 12], priredio Martin GRESCHAT, Stuttgart-Berlin-Köln-Mainz, 1985., 27–38; Johannes HELMRATH, »Eugen IV.«, *Lexikon des Mittelalters*, 4, München-Zürich, 1989., 80–82; Ludwig VONES, »Eugen IV., Papst«, *Lexikon für Theologie und Kirche*, 3, Freiburg-Basel-Roma-Wien, 1995. (pretisak, 2005.), 981–982.

⁴ Zbog lakšeg razumijevanja same rasprave donosim ukratko njegov životopis: Ivan je rođen 1395./96. u dubrovačkoj građanskoj obitelji Stojković i u rodnom gradu je stupio u dominikanski red. Osnovno obrazovanje stekao je u samostanu a studij je najvjerojatnije započeo u Zadru, gdje su dominikanci od 1396. godine imali svoj *studium generale*. U talijanskoj Padovi nastavio je studij teologije i naposljetku okončao 8. studenoga 1420. promocijom na Pariškom sveučilištu. Tu je odmah preuzeo profesorsku dužnost i već ga je ta – tada najvažnija visokoškolska institucija u Europi – imenovala 1422. godine svojim predstavnikom kod kralja Sigismunda i pape Martina V. Stojković sudjeluje na Saboru u Paviji i Sijeni (1423./24.), gdje se zauzimao za obnovu crkvenih struktura. Nakon kratkog boravka u domovini, preuzeo je u Bologni profesorsku dužnost te mu je general reda Bartolomej Texier povjerio 1429. godine službu generalnog prokuratora. U Rimu je, uz druge dužnosti, radio na pripravi Baselskog sabora i papa ga je imenovao pomoćnikom kardinala Cesarinija, s kojim je putovao u Švicarsku. Na Baselskom saboru od samog je početka zauzimao utjecajno mjesto, a osobito su cijenjeni njegovi istupi u pregovorima s češkim husitima (1433.), zatim njegov boravak u Carigradu, gdje je više od dvije godine neumorno radio nas jedinstvu Crkve. Poslije povratka zauzimao se za Baselski sabor i ostao mu vjeran sve do svoje smrti 1443. godine. Alois KRCHŇÁK, *De vita et operibus Ioannis de Ragusio* [= Lateranum, Nova Series an. 26, 3–4], Romae, 1960., 1–49; J. Santiago MADRIGAL TERRAZAS, *La eclesiología de Juan de Ragusa O.P. (1390/95–1443). Estudio e interpretación de su Tractatus de ecclesia* [= Universidad Pontificia Camillas, Estudios 60], Madrid, 1995., 35–155; Petar M. RADELJ, *Étude préliminaire sur Jean de Raguse O.P. (1385–1443) et ses efforts théologiques: I. Jusqu'à l'entreprise oecuménique de Constantinople (Mémoire de licence en sacrée Théologie)*, Fribourg, 1998., 1–131; Zvijezdan STRIKA, *Johannes von Ragusa (†1443). Kirchen- und Konzilsbegriff in der Auseinandersetzung mit den Hussiten und Eugen IV.*, Augsburg, 2000., 45–206.

pripada krugu uglednih humanista europskih razmjera prve polovine 15. stoljeća koji su potekli iz hrvatskih krajeva. Njegovi su suvremenici talijanski kardinal Giuliano Cesarini (1398.–1444.)⁵, njemački humanist Nikola Kusanski (1401.–1461.)⁶, Španjolac Ivan iz Segovije (1393.–1458.) te puno poznatiji humanist i kasniji papa Aenea Silvio Piccolomini (Pio II. [1458.–1464.]).⁷ Na području ekleziologije najpoznatiji je španjolski dominikanac Ivan Torquemanda (1388.–1468.)⁸, koji je bio Stojkovićeve učenik u Parizu i čijim je zalaganjem imenovan predstavnikom svojega reda na Baselskom saboru⁹. Ta je skupina pripadala Baselskom saboru i ostala je na različite načine s njime povezana poduže vrijeme. Poslije papinskog premještanja Sabora u Ferraru i nešto kasnije u Firencu, ostali su samo Ivan iz Segovije i Ivan Stojković vjerni Baselu, ulazeći čak u hijerarhiju Feliksa V. (1439.–1449.).

Na Saboru u Baselu vodene su žustre rasprave o ulozi apostola Petra, dakle papinske službe u Crkvi i njezinu odnosu prema zajednici vjernika. Rasprava je otpočela već 1431. godine pokušajem premještanja Sabora u Bolognu. Papa je u buli *Quoniam alto* smatrao taj grad prikladnijim za održavanje sabora a zapravo je pokušao staviti neposlušni sabor pod svoju kontrolu. Njegovu zahvatu usprotivila se velika većina saborskih sudionika. Predsjednik Sabora, kardinal Cesarini, položio je, doduše, svoju službu, ali nije napustio Basel, kako je to papa zahtijevao, nego je ostao u gradu na Rajni nagovarajući papu da promijeni odluku i prizna Sabor.¹⁰ U tome posve teškom trenutku pripadao je Ivan Dubrovčanin vodećoj skupini pobornika Sabora, koji su se opirali koncepciji Eugena IV. Ivan Stojković bio je član komisije koja je pripremala odgovor papi. Prvi je koncept pročitan

⁵ Heinrich FECHNER, *Giuliano Cesarini (1398–1444): Bis zu seiner Ankunft in Basel am 9. September 1431*, Marburg, 1907.; Paul BECKER, *Giuliano Cesarini* (Phil. Diss. Münster, 1931.), Kallmünz, 1935.; Gerald CHRISTIANSON, *Cesarini: The conciliar Cardinal. The Basel Years 1431–1438* [= Kirchengeschichtliche Quellen und Studien, 10], St. Ottilien, 1979.; W. KRÄMER, *Konsens*, 125–165; Erich MEUTHEN, »Cesarini Giuliano«, *Lexikon des Mittelalters*, 2, München-Zürich, 1983., 1639–1640; ISTI, »Cesarini Giuliano (1398–1444), Kard.«, *Lexikon für Theologie und Kirche*, 2, Freiburg-Basel-Roma-Wien, 1994. (pretisak 2005.), 995.

⁶ Erich MEUTHEN, »Nikolaus von Kues in der Entscheidung zwischen Konzil und Papst«, *Mitteilungen und Forschungsbeiträge der Cusanus-Gesellschaft*, 9, Mainz, 1970., 19–33; Rudolf HAUBST, »Nikolaus von Kues«, *Lexikon des Mittelalters*, 6, München-Zürich, 1993., 1181–1184; Hans Gerhard SENER, »Nikolaus von Kues (Nicolaus de Cusa)«, *Theologische Realenzyklopädie*, 24, Berlin-New York, 1994., 554–564.

⁷ Berthe WIDMER, *Enea Silvio Piccolomini in der sittlichen und politischen Entscheidung* [= Basler Beiträge zur Geschichtswissenschaft, 88], Basel, 1963., 103–164; Hermann DIENER, »Enea Silvio Piccolomini Weg von Basel nach Rom. Aus päpstlichen Registern der Jahre 1442–1447«, *Adel und Kirche. Festschrift Gerd Tellenbach*, priredili Josef FLECKENSTEIN i Karl SCHMID, Freiburg/Br., 1968., 516–533; Arnold ESCH, »Pius II (Enea Silvio de' Piccolomini)«, *Lexikon des Mittelalters*, 6, München-Zürich, 1993., 2190–2192; Erich MEUTHEN, »Pius II. Papst (1458–1464)«, *Theologische Realenzyklopädie*, 26, Berlin-New York, 1996., 649–652; Franz Josef WORSTBROCK, »Piccolomini, Aeneas Silvius (Papst Pius II.)«, *Verfasserlexikon*, 7, 1987., 634–669.

⁸ Karl BINDER, *Wesen und Eigenschaften der Kirche bei Kardinal Juan de Torquemada O.P.*, Innsbruck-Wien-München, 1955.; ISTI, *Konzilsgedanken bei Kardinal Juan de Torquemada O.P.* [= Wiener Beiträge zur Theologie, 49], Wien, 1976.; Thomas PRÜGEL, »Johannes der Torquemada«, *Lexikon für Theologie und Kirche*, 5, Freiburg-Basel-Roma-Wien, 1996. (pretisak 2005.), 973–974.

⁹ A. KRCHŇÁK, *De vita*, 22; Z. STRIKA, *Johannes von Ragusa*, 116–117.

¹⁰ Pojedinsti donosi Noël Valois, *La crise religieuse du XVe siècle. Le pape et le concile (1418–1450)*, vol. I, Pariz, 1909., 123; P. BECKER, 22; Wolfgang DECKER, »Die Politik der Kardinäle auf dem Basler Konzil (bis zum Herbst 1434)«, *Annuario Historiae Conciliorum*, 9, Paderborn-München-Wien-Zürich, 1977. (teološka dizertacija), 112–153, 315–400, ovdje: 316–318.

1. rujna 1431. i odmah su vođene žustre rasprave. Sljedeći je dan dubrovački dominikanac iznio saborskim sudjelovateljima prerađeni koncept u koji su ugrađeni prijedlozi i zahtjevi: 3. rujna 1431. izglasan je tekst dekreta *Responsio synodlis 'Cogitanti'* kojim je Sabor odlučno odbacio ekleziološku koncepciju pape Eugena IV. i njegovih sljedbenika.¹¹ Time nije bio riješen sukob, nego se, dapače, još više rasplamsao: Eugen IV., pritiješnjen sa svih strana, nije imao drugog izlaza nego je, nakon poduzetog opiranja, 25. veljače 1434. potpisao postojanje Sabora u Baselu priznajući izglasane dekrete.¹²

II. Kada je nastao spis *Septem notabilia de auctoritate Petri*?

Pitanje redakcije spisa *Septem notabilia de auctoritate Petri* problem je na koji se ne može jasno odgovoriti. Autor nije dao baš nikakva povoda koji bi ukazivao na njegov nastanak. Zbog toga je teško opredijeliti se za jednu ili drugu godinu. Češki crkveni povjesničar i jedan od najboljih poznavatelja Stojkovićeve opusa, Alios Krchňák, prvi je ukazao na to fragmentarno djelo, ali se ipak nije osvrnuo na njegovu redakciju.¹³ Isto tako učinio je i Petar M. Radelj u svome magistarskom radu.¹⁴ U svojoj doktorskoj tezi ukazao sam na taj fragment, ali ga nisam detaljnije obrađivao, nego sam samo naveo da je dubrovački dominikanac ugradio doslovni tekst u treći dio svojeg *Tractatus de auctoritate conciliorum et modo celebrationis eorum*.¹⁵

Budući da ne postoje objektivni dokazi nastanka spisa *Septem notabilia de auctoritate Petri*, može se bar donekle, na temelju općih prilika na Baselskom saboru, iznijeti nekakav vremenski okvir koji približno određuje redakciju samog spisa. Ivan Stojković pripadao je užem krugu najutjecajnih osoba na Baselskom saboru i samim pitanjem počeo se ozbiljnije baviti prije negoli su češki husiti prihvatili poziv za sudjelovanje na Baselskom saboru odnosno tek pošto su bili s njima okončani razgovori. U međuvremenu pripremao se Ivan Stojković za pregovore s husitima, pa se vrijeme od početka 1432. do sredine travnja 1433. godine treba zbog autorove zauzetosti isključiti.¹⁶ Ako, dakle, počemo od te činjenice, tada je tekst mogao nastati tijekom listopada ili pak najkasnije krajem prosinca 1431., negdje u isto vrijeme kada je napisao fragmentarni spis *De plenitudine potestatis apostoli Petri*.¹⁷ To bi značilo da je tekst nastao prije negoli je bila poznata bula *Quoniam*

¹¹ J. D. MANSI, 29, 239–267; IOHANNES DE SEGOVIA, »Historia gestorum generalis synodi Basiliensis«, *Monumenta Conciliorum Generalium saeculi decimi quinti*, vol. II, Ernst Birk, Vindobonae, 1873., 234–258; Joachim W. STIEBER, »Der Kirchenbegriff des Cusanus vor dem Hintergrund der kirchen-politischen Entwicklungen und kirchentheoretischen Vorstellungen seiner Zeit«, *Mitteilungen und Forschungsbeiträge der Cusanus-Gesellschaft*, 21, Trier, 1994., 87–156; Z. STRIKA, *Johannes von Ragusa*, 122–123.

¹² J. D. MANSI, 29, 575–578; IOHANNES DE SEGOVIA, *Historia gestorum generalis synodi Basiliensis*, II, 602–605.

¹³ A. KRCHŇÁK, *De vita*, 56, n. 13.

¹⁴ P. M. RADELJ, 185.

¹⁵ Z. STRIKA, *Johannes von Ragusa*, 313.

¹⁶ Pojedinsti donosi Z. STRIKA, *Johannes von Ragusa*, 127–144.

¹⁷ IOHANNES DE RAGUSIO, *De plenitudine potestatis apostoli Petri*, UB(Basel), Cod. E 11 k, fol. 204^r–204^v, priredio Zvezdan STRIKA, »Die Frage der höchsten Autorität in der Kirche: De plenitudine potestatis apostoli Petri des Dominikaners Johannes von Ragusa«, *Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte. Kanonistische Abteilung*, 77, Köln-Wien-Weimar, 2001., 491–509, edicija teksta 502–508.

alto s kojom je papa Eugen IV. (1431.–1447.) pokušao raspustiti Baselski sabor sazivajući ujedno novi u Bologni za godinu 1433.¹⁸

Iznesena je pretpostavka doduše prihvatljiva, ali je moguće da je Ivan Stojković napisao tekst ipak nekoliko godine kasnije, i to kada su se vodile žustre rasprave o predsjedanju Sabora, naime krajem 1433. ili prvih mjeseci 1434. godine, svakako prije negoli je dubrovački dominikanac sredinom svibnja 1435. kao delegat Baselskog sabora otputovao u Carigrad na pregovore s carem Ivanom VIII. Paleologom (1425.–1448.) i patrijarhom Josipom II. (1416.–1439.). Werner Krämer je uočio u Stojkovićevu poimanju Petrove službe znatan zakret poslije pregovora s češkim husitima. U pregovorima s husitima zastupao je dubrovački dominikanac još uvijek tradicionalni rimski pojam Petrove službe i papinskog primata. Novo razmišljanje odnosi se na apostola Petra i njegov odnos prema apostolima i Ivan Stojković ga je sažeo ukratko s *Votum de admissione legatorum*.¹⁹ To novo razmišljanje očituje se i u samom tekstu *Septem notabilia de auctoritate Petri*.²⁰ *Votum de admissione legatorum*, koji je Ivan Stojković iznio na saborskoj sjednici 25. veljače 1434. u Baselu izričito govori da apostoli imaju vlast neposredno od Krista, a ne posredno od apostola Petra.²¹ To promijenjeno mišljenje unio je autor u svoj nedovršeni *Tractatus de auctoritate conciliorum*.²² Ako prihvatimo da je dubrovački dominikanac ostao vjeran iznesenom mišljenju, tada je *Septem notabilia de auctoritate Petri* nastao tek pošto su češki husiti 14. travnja 1433. otputovali iz Basela i najkasnije do 15. svibnja 1435., kada je Sabor u Baselu odredio Ivana Stojkovića svojim delegatom u pregovorima s bizantskim predstavnicima u Carigradu.²³

III. Usporedba s tekstem rasprave o saborima

Na ovome mjestu želimo samo ukratko u jednom šematskom prikazu ukazati na tekstove obiju rasprava i njihov suodnos. Autor je u trećem poglavlju svojeg *Tractatus de auctoritate conciliorum et modo celebrationis eorum* ugradio već prije priređene tekstove i među njima je i rasprava *Septem notabilia de auctoritate Petri*. Ona, dakle, predstavlja autorove pripremne predradove na raspravi o saborima i istodobno pokazuje teološka strujanja na Baselskom saboru.

¹⁸ Od ove bule postoje dvije verzije, prva od 11. studenoga 1431., a druga od 18. prosinca iste godine. N. VALOIS, I, 118–129; Loy D. BILDERBACK, »Eugene IV and the First Dissolution of the Council of Basel«, *Church History*, 36, 1967., 243–261; Giuseppe ALBERIGO, *Chiesa conciliare. Identità e significato del conciliarismo* [= Testi e ricerche di Scienze religiose, pubblicati a cura dell' Istituto per le Scienze religiose di Bologna 19], Brescia, 1981., 247–253; J. HELMARATH, *Das Basler Konzil*, 255.

¹⁹ W. KRÄMER, *Konsens*, 191–192.

²⁰ Usp. ovdje fol. 530^r i Stojkovićev *Tractatus de auctoritate conciliorum*, fol. 250^r.

²¹ »Itaque apostoli non mediante Petro, sed a Christo immediate potestatem acceperunt profitente Apostolo pro Christi legatione fungimur.« IOHANNES DE SEGOVIA, *Historia gestorum generalis synodi Basiliensis*, II, 616.

²² Posljednju redakciju ovog teksta, koji je danas pohranjen u Sveučilišnoj knjižnici u švicarskom Baselu pod signaturom A IV 17 fol. 134^r–297^r, proveo je Ivan Stojković nakon svojeg povratka iz Carigrada, dakle tek poslije 19. siječnja 1438., premda su pojedini dijelovi nastali znatno ranije i autor ih je samo naknadno ugradio u koncilsku raspravu. Aloysius KRCHNÁK, »Wann wurde der 'Tractatus de Ecclesia' von Johannes de Ragusio verfaßt?«, *Misao i djelo Ivana Stojkovića (1390./95.–1443.)*. Zbornik radova s međunarodnog simpozija u Dubrovniku, 26.–28. svibnja 1983. [= ACC, 20], priredio Franjo ŠANJEK, Zagreb, 1986., 291–320, ovdje: 302–311; Hermann Josef SIEBEN, *Vom Apostelkonzil zum Ersten Vatikanum. Studien zur Geschichte der Konzilsidee* [= Konziliengeschichte, Reihe B: Untersuchungen] Paderborn-München-Wien-Zürich, 1996., 98–100.

²³ Z. STRIKA, *Johannes von Ragusa*, 159–160.

<i>Septem notabilia de auctoritate Petri</i>	<i>Tractatus de auctoritate conciliorum</i>
[UB(Basel), Cod. E I 1 k, fol. 530 ^r -531 ^v]	[UB(Basel), Cod. A IV 17, fol. 134 ^r -297 ^r]
fol. 530 ^r ostenso iam – papa dicit, quod odgovara doslovno	fol. 250 ^v .
fol. 530 ^r ecclesia est catholicam – corripientes mittebatur odgovara doslovno	fol. 251 ^r .
fol. 530 ^r et econverso frater – nunc actu exhibeo odgovara doslovno	fol. 251 ^r .
fol. 530 ^r et per amplius – spiritu iam iudicavi odgovara doslovno	fol. 251 ^v .
fol. 531 ^r ut praesus eum – eum sive excommunica odgovara doslovno	fol. 251 ^v .
fol. 531 ^r aut alias trade – personam gestabat ecclesiae odgovara doslovno	fol. 252 ^r .
fol. 531 ^v si sic absque – est ecclesiam adire odgovara doslovno	fol. 252 ^v .
fol. 531 ^v aut sanctae ecclesiae – gerunt vices ipsius odgovara doslovno	fol. 252 ^v .

IV. Kratka analiza teksta

Na ovome mjestu ne namjeravamo iznositi svekolike pojedinosti iz samog teksta, to je pak lakše i još jednostavnije pročitati u samom izvorniku, nego želimo samo ukratko ukazati na njegovu misaonu strukturu u sklopu Stojkovićeve ekleziološke misli. Dubrovački je dominikanac zapazio kako teolozi njegova vremena Crkvu i njezine strukture promatraju samo s pravno-juridičkog aspekta i nasuprot tome je naglašavao ekleziološku komponentu pojedinih crkvenih struktura. Polazna je točka pitanje prvenstva apostola Petra, a samim time i njegovih nasljednika, rimskih biskupa. U svojem pothvatu nije se pak autor zadovoljio pukim iznošenjem ili pak ponavljanjem argumenata pro et contra, nego je na temelju biblijske predaje osmišljavao Petrovu službu u sklopu Crkve kao institucije, dakle vjerujuće zajednice, razlikujući jako dobro dvije komponente: službu i služitelja. One se ne smiju poistovjećivati i kada se govori o pojedinim crkvenim službama, tada mora biti prisutan taj aspekt.²⁴ Stojkovićev ekleziološki koncept nikako ne isključuje pravni aspekt, ali ipak ponajprije naglašuje važnost teološko-ekleziološkog utemeljenja papinstva i njegove službe a tek naknadno određuje pravne konsekvence u konkretnom vršenju službe.

Uvodno je razmišljanje poznata perikopa iz Matejeva evanđelja 18, 15-20, gdje je riječ o bratskoj opomeni, i ona se isto tako može, prema mišljenju Ivana Stojkovića, primjeniti na Petra i njegove nasljednike. Univerzalni primat rimskog biskupa sadrži opću jurisdikciju i administraciju koju Ivan Stojković i najveća većina sudionika Baselskog sabora nije stavljala nikako u pitanje. Papinski se primat odnosi na svakog pojedinog kršćanina i na svaku pojedinu mjesnu Crkvu. Taj aspekt papinske službe nije pak neograničen i ne može prijeći u samovolju, kako je to naglašavala plejada kanonista i teologa, nego Stojković polazi od pretpostavke da je Krist, premda nevidljiv, ipak *principale caput et supremus rex*.²⁵ Krist je pak autoritet povjerio Crkvi i ona ga vrši na općim saborima. Na temelju te premise jasno je kako *potestas et auctoritas* ekumenskog sabora ne proizlazi od pape i njegove po-

²⁴ U svojoj Raspravi o Crkvi dubrovački je dominikanac iznio jasno navedenu razliku između službe i služitelja: »... propter haeresim papae neque propter ipsius malitiam aut tyrannidim descendendum est; non dico ab Eugenio aut a Martino, sed a cathedra Petri, neque schisma in ecclesia faciendum ...« IOHANNES DE RAGUSIO, *Tractatus de ecclesia*. Textum recensuerunt et notis instruxerunt Alois KRCHŇÁK – Franjo ŠANJEK – Marijan BIŠKUP [= Croatia Christiana Fontes, 1], editionem principem curavit Franjo ŠANJEK, Zagrabiae, 1983., III c. 6, 256.

²⁵ IOHANNES DE RAGUSIO, *Tractus de ecclesia* II c. 26 [ŠANJEK, 130].

tvrdje izglasanih odredaba, kako je to naglašavano na Tridentskom saboru (1546.–1563.) i osobito poslije I. vatikanskog sabora (1869./70.), nego iz sabrane Crkve.²⁶ Jedan sveopći ili pak ekumenski sabor nosi u sebi konsenzus sveopće Crkve, pa je naknadno papinsko potvrđivanje saborskih zaključaka suvišno i ne odgovara praksi prvih osam ekumenskih sabora.²⁷ Na sveopćem je saboru prisutna opća Crkva i sam sabor kao *congregatio fidelium* u sebi sjedinjuje raspršenu vjerničku zajednicu,²⁸ kako je to već precizno formulirao Sabor u Konstanzi: *sacra synodus ecclesiam repraesentans*.²⁹

Produbljujući svoje razmišljanje, dubrovački je dominikanac donio detaljnije objašnjenje biblijske perikope »pogriješ li tvoj brat«, gdje je naglasio kako ona ne govori o autoritetu apostola Petra, nego o autoritetu sveopće Crkve. Osnovna je pak postavka Stojkovićeve razmišljanja da Crkva kao zajednica vjernika ne može zapasti u zabludu i kao takva otpasti od prave vjere, premda pojedini crkveni dostojanstvenici, biskupi, pa čak i pape mogu upasti u zabludu i naučavati herezu.³⁰ Ta se *communio opinionis* teologije 15. stoljeća nije

²⁶ O ovom problemu još se uvijek piše apologetski pa ukazujem samo na: Hermann Josef SIEBEN, *Katholische Konzilsidee im 19. und 20. Jahrhundert* [= Konziliengeschichte, Reihe B: Untersuchungen], Paderborn-München-Wien-Zürich, 1993.

²⁷ U novijoj katoličkoj historiografiji malo-pomalo šire se povijesne činjenice sazivanja općih sabora i načina promulgiranja saborskih zaključaka. Pritom se zapazilo kako rimski biskup nije imao tako veliku ulogu koliku mu je pripisivala starija katolička historiografija, nego je tek poslije velikoga Istočnog raskola papa postao stvarni »gospodar« Crkve. Taj je aspekt naglasio Ivan Stojković u svojem *Tractatus de auctoritate conciliorum*. Detaljnije Z. STRIKA, *Johannes von Ragusa*, 286–294, 303–306.

²⁸ Ivan Stojković pronašao je ovaj aspekt u buli *Inter cunctas* pape Martina V., kojom je bilo odbačeno krivo-vjerje engleskog teologa Ivana Wyclifa. U svojoj koncilskoj raspravi pribilježio je Ivan Stojković sljedeći tekst: »Hoc patet ex quodam *Articulo Constantiensi* declarativo cuiusdam articuli Iohannis Wincleph, cuius tenor talis est: 'Non est de necessitate salutis credere Romanam ecclesiam esse supremam inter alias ecclesias. Error est, si per Romanam ecclesiam intelligatur universalem ecclesiam, aut concilium generale aut pro quanto negaret primatum summi pontificis super alias ecclesias particulares'. Haec ibi. Dicebant enim W i n c l e p h, quod non erat de 'necessitate salutis credere Romanam ecclesiam esse supremam inter alias'. Respondet synodus, quod hoc est error, in quantum 'per Romanam ecclesiam intelligeret universalem ecclesiam', quae est mater omnium christifidelium et cui omnes subiciuntur et tenentur de necessitate salutis obedire. Vel in quantum per Romanam ecclesiam intelligeret concilium generale sive universale, quod ipsam universalem ecclesiam repraesentat, cui similiter ut ecclesiae universali subiciuntur et de necessitate salutis tenentur oboedire. Vel in quantum per Romanam ecclesiam intelligeret particularem Romanam ecclesiam, vel in ea praesidentem et negaret huiusmodi Romanae ecclesiae particularis, vel in ea praesidentis primatum super alias ecclesias particulares.« IOHANNES DE RAGUSIO, *Tractatus de auctoritate conciliorum*, fol. 182^r; Concilium XVI. Constantiense *Sessio 8* (4. svibnja 1415.) [MANSI, 27, 634; COD, 413]; kao papinsku bulu objavio ju je J. D. MANSI, 27, 1209; Z. STRIKA, *Johannes von Ragusa*, 316–317.

²⁹ Dekreti Sabora u Konstanzi naglašavaju komponentu da sabor predstavlja Crkvu (*sacra synodus ecclesiam repraesentans*). Usp. *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, curantibus Josepho ALBERIGO – Josepho A. DOSSETTI PERIKLE – P. JOANNOU – Claudio LEONARDI – Paulo PRODI, consultante Huberto JEDIN, edidit Istituto per le Scienze Religiose, Bologna, ³1973., njemački prijevod naslovljen *Konzilien des ersten Jahrtausends. Vom Konzil von Nizäa (325) bis zum vierten Konzil von Konstantinopel (869/870)*, priredio Joseph WOHLMUTH, Paderborn-München-Wien-Zürich, 1998., 408.

³⁰ »... quia plures summorum pontificum erraverunt«. IOHANNES DE RAGUSIO, *Tractatus de ecclesia* III c. 3 [ŠANJEK, 221]. U svojoj raspravi o saborima dubrovački je dominikanac napisao sljedeći tekst: »An non praevaluerunt contra plures suos successores maligni spiritus eum inducentes non solum ad vitia, sed ut ipsi etiam demonibus sacrificaret, ut patet de Benedicto IX., Gregorio VI., Silvestro II. et aliis quam pluribus. An non praevaluerunt (fol. 248^v) vitia contra eosdem, ut de multis patet, sicut de Iohanne XII. et Iohanne XXIII. et de multis aliis. An non praevalerunt tormenta contra Marcellinum tempore Diocleciani, ... An non praevaluerunt haereses contra Liberium, qui ariane subscripsit perfide. An non contra Iohannem XX<II>., qui male sensit de gloria beatorum et visione divinae essentiae usque ad diem iudicii.« IOHANNES DE RAGUSIO, *Tractatus de auctoritate conciliorum*, fol. 247^v–248^r.

odnosila na papu osobno, nego na nepogrešivost Crkve kao zajednice vjernika.³¹ Crkvi su kao vjerujućoj zajednici predani ključevi i ona posjeduje autoritet nepogrešivosti u pitanju vjere. Naprotiv, papa je osobno mogao zapasti u krivovjerje i biti osuđen kao heretik.³² Vjerujuća zajednica kao takva (kao Crkva) nikada ne može posve otpasti od prave vjere. Drugi su argument Kristove riječi u perikopi *pogriješi li tvoj brat*, gdje je Krist izričito rekao »reci Crkvi« (*dic ecclesiae*). Taj se tekst, prema Stojkoviću, isto tako ne odnosi na samog Petra kao jednu jedinu osobu, nego samo ukoliko je on prvi čovjek Crkve. Teološko je osmišljenje pronašao autor u samome latinskom pojmu »ecclesia«, koji kada se prevede s grčkog znači zbor, sastanak, odnosno sabranu zajednicu vjernika (*congregatio fidelium*). Taj je aspekt naglasio upravo papa Nikola definirajući Crkvu »zborovanjem katolika vjernika«. U tom kontekstu nije Krist rekao *dic tibi*, tj. samom Petru, ili pak nekom drugom crkvenom dostojanstveniku, nego je Krist izričito rekao *dic ecclesiae*, riječ je dakle o Crkvi kao vjerujućoj zajednici, koja je nositelj službi, a ne prve osobe te zajednice. Da je Krist mislio samo na Petra kao samostalnu i jednu osobu, ne bi govorio u množini, nego u jednini, pa i iz toga se može zaključiti kako je Krist mislio na Crkvu kao zajednicu vjernika. Taj je aspekt zapravo samo posljedica Stojkovićeve ekleziologije, koju je iznio u Baselu 25. veljače 1434. u svojem *Votum de admissione legatorum*.³³

Sljedeća osobitost Petrove službe nadovezuje se na prijašnja razmišljanja i proizlazi iz samog pojma Crkve, čije je značenje dubrovački dominikanac poduze obradio u *Govoru o pričesti pod jednom prilikom (Oratio sub utraque specie)*³⁴ i u svojoj *Raspravi o Crkvi*³⁵. Crkva je, dakle, zajednica vjernika, ne samo predestiniranih nego zajednici svih vjernika, laika i svećenika. Stojković je definirao Crkvu kao zajednicu vjernika koja se pokazuje u svim vjericima različitih mjesnih Crkava. Crkva pak kao mistično tijelo Kristovo razlikuje se od drugih političkih korporacija po tome što njezini članovi žive u vjerničkoj i milosnoj povezanosti s Kristom, a sam Krist glava je mističnog tijela.

Četvrta osobitost Stojkovićeve razmišljanja odnosi se na vršenje Petrove službe, naglašavajući kako nigdje u evanđelju nema nikakvih znakova da bi Krist povjerio Crkvu, svoju zaručnicu, nekom smrtnom čovjeku, nego on sam, premda nevidljiv, ostaje njezina glava. Samim time Ivan Stojković ukazuje na sljedeći aspekt Petrove službe, smatrajući kako jurisdikcija i izvršavanje duhovnih dužnosti nisu povjereni nekoj osobi, nego Crkvi. Nije Krist rekao Petru ili nekoj drugoj osobi: ako te ne poslušaj, neka ti bude kao poganin i carinik, nego se tekst odnosi na vjerujuću zajednicu, dakle Crkvu, na koju je ukazao tekst, *ako Crkvu ne poslušaj ... (Mt 18, 17)*.

³¹ Taj aspekt autor je spomenuo u svojoj raspravi o Crkvi na više mjesta. IOHANNES DE RAGUSIO, *Tractatus de ecclesia* II c. 1, 22, 41, 47, III c. 1 [ŠANJEK, 59, 122, 178, 206, 211].

³² Usp. D. 40 c. 3: »Si papa«, *Corpus iuris canonici*, vol. I., ur. Aemilius FRIEDBERG, Lipsiae, 1879., (pretsak: Graz, 1959.), 146. Pojedini donosi Ludwig BUISSON, *Potestas und Caritas. Die päpstliche Gewalt im Spätmittelalter* [= Forschungen zur kirchlichen Rechtsgeschichte und zum Kirchenrecht, 2], drugo izdanje, Köln-Wien, 1982., 125-215; Regimius BÄUMER, *Nachwirkungen des konziliaren Gedankens in der Theologie und Kanonistik des frühen 16. Jahrhunderts* [= Reformationsgeschichtliche Studien und Texte, 100], Münster, 1971., 83-120.

³³ Usp. ovdje bilj. 21.

³⁴ Ur. J. D. MANSI, 29, 771, 778-779.

³⁵ Usp. IOHANNES DE RAGUSIO, *Tractatus de ecclesia*, I c. 2 [ŠANJEK, 12-23].

Šestu osobitost Petrove službe Ivan Stojković povezuje s prijašnjom, naglašavajući kako se tekst *pogriješi li tvoj brat* (Mt 18, 15) ne odnosi na samog Petra. Pozivajući se na argumentaciju Aurelija Augustina, pape Grgura Velikog i Nikole I., dubrovački dominikanac odlučno odbacuje jednostranu interpretaciju Petrove službe i njegovih nasljednika. Petru nije predana vlast osobno, nego samoj Crkvi, kako je to već posve kratko, ali posve jasno sažeo Aurelije Augustin: »figuram gestabat ecclesiae«. ³⁶ Ako se mjesto prevede, tada ono znači da Petar ima ulogu Crkve. Papinska je služba dakle dio univerzalnog poslanja Crkve i papa je vrši samo u njezino ime. Papa ima jurisdikciju nad svakim kršćaninom i nad svakom pojedinom Crkvom, ali on nema vlast nad cijelom Crkvom, nego ona sama preuzima svoj autoritet na sveopćim saborima. ³⁷

U posljednjoj točki svojega razglabanja o autoritetu apostola Petra, Ivan Dubrovčanin naglasio je već prije spomenutu misao da Krist nije povjerio Crkvu nekom smrtnom čovjeku, pa ni samom Petru, nego je autoritet povjeren vjerujućoj zajednici. Taj se aspekt može samo shvatiti u kontekstu Stojkovićeve ekleziologije, odnosa Petra i Crkve: apostol Petar samo je *caput vicarium et ministeriale*, sam Krist ostaje glava mističnog tijela i temelj vjerujuće zajednice. Krist je primarni temelj Crkve (*fundamentum primum ecclesiae*), a Petar je samo *fundamentum secundarium*. ³⁸ Taj odnos pak vijedi i za njegove nasljednike, pa tako rimski biskup ne postaje nikako *fundamentum primum*, nego ostaje uvijek *fundamentum secundarium*.

Stojkovićev spis *Septem notabilia de auctoritate Petri* nastao je za vrijeme teoloških diskusija na Baselskom saboru i obilježen je pitanjem odnosa pojedinih crkvenih službi prema rimskom biskupu. Petar i njegovi nasljednici rimski biskupi, prema njegovu mišljenju, nalaze se nesumnjivo na samom vrhu crkvene hijerarhije, ali u konkretnoj povijesnoj situaciji nije papa nikako »gospodar«, nego »služitelj« vjerujuće zajednice. Papinstvo je, dakle, dio univerzalnog poslanja Crkve i ne može se promatrati odvojeno od vjerujuće zajednice.

³⁶ *Tractatus de auctoritate conciliorum*, fol. 240^v: »Ex quibus patet, quod omnia dicta singulariter Petro, potestate et praeeminentia designantia principaliter dicta sunt ecclesiae et omnibus apostolis et non Petro, nisi in quantum Petrus 'figuram gestabat ecclesiae', vel ulterius in quantum ipse tamquam senior, et ferventior ceteris quandoque solus pro omnibus loquebatur et sibi pro omnibus et in persona omnium dabatur responsio.« (fol. 242^r): »... nihil tamen plus Petro per hoc tribuerat, quam caeteris, cum et alii non solum apostoli, sed etiam prophetae dicantur secundarium fundamentum ecclesiae ab apostolo secundum illud ad Eph<esios> 2 <19–20>«. (fol. 243^r): »Ideo solvo me ad totam expositionem de commissione ovium, videlicet, quod sicut in aliis singulariter discipulis Petro Petrus 'ecclesiae gestabat figuram' ...«. «Detaljnije o samom pojmu: Hans Martin KLINKENBERG, »Unus Petrus – generalitas ecclesiae bei Augustinus. Zum Problem von Vielheit und Einheit«, *Universalismus und Partikularismus im Mittelalter* [= *Miscellanea Mediaevalia*, 5], priredio Paul WILPERT, Berlin, 1968., 216–242, ovdje: 233–237; Myron WOJTOWYTSCZ, *Papsttum und Konzile von den Anfängen bis zu Leo I.* (440–461). Studien zur Entstehung der Überordnung des Papstes über Konzile [= *Geschichte des Papsttums*, 17], Stuttgart, 1981., 247–248.

³⁷ IOHANNES DE RAGUSIO, *Correctio fraterna cadit sub praecepto*, UB(Basel) Cod. E 11 k, fol. 169^v, preuzeto doslovno u: *Tractatus de auctoritate conciliorum*, 257^r: »Unde praedicta potestas iurisdictionis ecclesiae fundatur in unitate vel unione tali, quemadmodum manifeste notassae videtur et beatus Augustinus, cum dixit quod 'claves ecclesiae datae sunt unitati', id est claves datae sunt ecclesiae, quoad executionem universalis potestatis, prout ipsa ecclesia est in unum congregata.« Usp. AUGUSTINUS, »Ad coniungatos«, *Sermo 392*, c. 3 [PL 39, 1711].

³⁸ Usp. IOHANNES DE RAGUSIO, *Tractatus de ecclesia*, II c. 15–16, 23, 40, 47, III c. 1 [ŠANJEK, 103–107, 122, 173, 206, 211].

V. Osnova edicije

Ova edicija preuzima tekst, kako je to već spomenuto, iz sveučilišne knjižnice u Baselu, Codex E I 1 k, fol. 530^r-531^v, koji je autor vlastoručno napisao i na više mjesta korigirao *in margine*. Sam naslov *Septem notabilia de auctoritate Petri* ne pripada izvorno samom tekstu, nego je preuzet od Aloisa Krchňáka.³⁹

Ortografija je preuzeta iz klasičnoga latinskog jezika, a sam tekst razdijeljen je onako kako je to učinio sam autor. Verificirani citati sačuvani su u originalnoj formi, a pojedine korekture donesene su u bilješkama. Zbog boljeg i lakšeg pregleda citati su označeni kurzivno. Naslovi spomenutih studija koje je Ivan Stojković spomenuo u tekstu, započinju velikim slovom, te su isto tako naznačeni kurzivno. Sekundarna literatura navedena je samo ako pridonosi lakšem razumijevanju samog teksta. Biblijska su mjesta označena kurzivno prema *Biblia sacra, Vulgata*⁴⁰. Same naznake određenoga biblijskog mjesta ili verificirani biblijski citati umetnuti su u tekst znakom <>. Precrtane riječi ili rečenice, koje je autor želio ispustiti, naznačeni su kurzivno u bilješkama.

Skraćenice su u latinskom tekstu sljedeće: a = articulus; C = causa; c. = capitulum/capitulo; D = distinctio; ed. = editio; etc. = et caetera; fol. = folium/folia; msc. = manuscriptum/manuscripta; n = numerus; q = quaestio.

VI. Edicija teksta

[**fol. 530^r**] *Ostenso iam*⁴¹, quod auctoritates evangelii, quibus videtur notari potestas et auctoritas Petri prae aliis, non sibi soli, sed potius ipsi ecclesiae secundum illustrem et clarum conveniunt intellectum. Et quibus in illa auctoritate: *Tu es Petrus* <Mt 16, 18>, nobilissimis conditionibus ecclesia attolitur.

Iam ad ipsas auctoritates, quae per se et proprie respiciunt ecclesiam considerationem nostram dirigamus, ab ea initium facientes, quae prae aliis ecclesiae auctoritatem explicat et declarat, videlicet Mat<theum> 18 <, 15-20>, ubi ita ad eundem Petrum ait dominus: *Si autem peccaverit in te frater tuus, vade, et corripe eum inter te et ipsum solum. Si te audierit, lucratus es fratrem tuam; si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum; quod si noluerit audire*⁴² *eos, dic ecclesiae; si autem ecclesiam non audierit*⁴³, *sit tibi sicut ethnicus et publicanus. Amen dico vobis: Quaecumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in caelis*⁴⁴, *et quaecumque solveritis super terram, erunt soluta et in caelis*⁴⁵. *Iterum dico vobis, quia, si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re, quamcumque pecierint, fiet eis*⁴⁶ *a*

³⁹ A. KRCHŇÁK, *De vita*, 56, n. 13.

⁴⁰ *Biblia sacra iuxta vulgatam versionem*, Stuttgart, 2003.

⁴¹ *Ostenso iam...* papa dicit odgovara doslovno tekstu u njegovoj raspravi o saborima na fol. 250^v.

⁴² non audierit.

⁴³ noluerit audire.

⁴⁴ caelo.

⁴⁵ caelo.

⁴⁶ illis.

patre meo, qui in caelis est. Ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum. Haec ipse dominus.⁴⁷

Ubi primo notandum, quod licet non habeatur prima facie et immediate ex textu, quod dicta verba: *Si peccaverit in te frater tuus* etc. <Mt 18, 15>⁴⁸ dicta fuerint ipso Petro quantum ad litteram, tamen ex consuetudine, quia Christus solitus erat loqui singulariter Petro, et ex praecedentibus et sequentibus colligitur, quod praedicta verba dicta fuerint Petro. Unde in signum huius ecclesia feria 3. tertiae dominicae quadragesimae sub hac forma legit dictum evangelium in missa: Respicens Ihesus in discipulos dixit Symoni Petro: *'Si peccaverit in te frater tuus'* etc. <Mt 18, 15>, quapropter ecclesia errare non possit, ut ostensum est, firmiter tenendum est, quod praedicta verba fuerint quantum ad litteram ipsi Petro, ut ecclesia recitat, et hoc omnes doctores tenent, nec est qui contradicat.⁴⁹

Secundo notandum, quod non est accipiendum hic: *Dic ecclesiae* <Mt 18, 17>, id est, papae vel praelato principaliter, licet intelligi possit ex consequenti, in quantum papa vel praelatus ecclesiae vices gerit,⁵⁰ ut dicitur post, tum quia nomen ecclesiae ex graeco manifestum in latinum invocationem fidelium significat, quam ex pluribus constare manifestum est.⁵¹ Unde Nicolaus papa dicit, quod *ecclesia⁵² est catholicorum collectio*, de consecratione di. 1 *Ecclesia*.⁵³ Tum quia Petro loquebatur, ut dictum est, qui futurus erat primus in ecclesia praelatus nec tamen ipsum remisit ad se ipsum, dicens: Dic tibi, vel alteri praelato; nec etiam alterum remisit ad Petrum, cum ipsi Petro loqueretur dicendo: Dic Petro. Tum etiam quia subiunctum est pluraliter: *Quaecumque ligaveritis* etc. <Mt 16, 19>. Nam illis dedit potestatem ligandi et solvendi, ad quos frater corripendus mittebatur [fol. 530V] et e converso frater⁵⁴ corripendus mittebatur ad eos, quibus dabat potestatem ligandi et corripendi.

Si enim ad unum Petrum scilicet vel praelatum singulariter mitteretur, non quaecumque ligaveritis dixisset pluraliter, sed singulariter: *Quodcumque ligaveris* etc. <Mt 16, 19>. Ad multitudinem ergo, id est ad ecclesiam principaliter frater corripendus mittuntur, non ad unum. Unde Hieronymus et adducitur per sanctum Thomam in *Glossa ordinaria* hoc in loco: *Porro si ne illos scilicet testes, de quibus praedixerat, audire voluerit, tunc*

⁴⁷ Usp. Stojkovičev *Tractatus de auctoritate conciliorum*, fol. 254^r.

⁴⁸ Usp. govor Ivana Stojkovića, održan između 3. i 6. veljače 1440. u njemačkom gradu Frankfurtu, koji je objavljen u *Deutsche Reichstagsakten*, vol. 15, priredio Hermann HERRE, Gotha, 1914., 204-220, ovdje: 206.

⁴⁹ Usp. *Missale Romanum ex decreto sanctosanti concilii Tridentini restitutum, S. Pii Quinti jussu editum Clementis VIII. et Urbani VIII. papae auctoritate recognitum, et novis missis ex indulto apostol. hucusque concessis actum*, Michliniae, 1850., 106.

⁵⁰ Usp. IOHANNES DE RAGUSIO, *Tractatus de ecclesia*, II c. 30 [ŠANJEK, 144–145].

⁵¹ Opširnije je ovaj aspekt obradio Ivan Stojković u svojem *Tractatus de ecclesia*, I c. 2; II c. 11; III c. 3 [ŠANJEK, 12, 95, 221–222] i u *Oratio sub utraque specie* [MANSI, 29, 771, 778–779]; HRABANUS MAURUS, *De clericorum institutione libri tres*, I c. 1 [PL 107, 297]; ISIDORUS HISPALENSIS, *Etymologiarum libri XX*, VIII c. 1, n. 1 [PL 82, 293–294]; MARSILIUS DE PADUA, *Defensor pacis*, II c. 2 § 1-3, priredio Richard SCHOLZ [= MGH Fontes – Supplement], Hannoveriae, 1932., njemački prijevod Walter KUNZMANN, obradio i uvod napisao Horst KUSCH, 2 sveska, priredio Ernst ENGELBERG, Darmstadt, 1958., 143–146.

⁵² *ecclesia ... nunc actu exhibeo* ugradio je Ivan Stojković u svoju koncilsku raspravu. IOHANNES DE RAGUSIO, *Tractatus de auctoritate conciliorum*, fol. 251^r.

⁵³ D 1 c. 8 *De consecratione* [FRIEDBERG, I, 1296]; IOHANNES DE RAGUSIO, *Tractatus de ecclesia*, III c. 3 [ŠANJEK, 221-222].

⁵⁴ *delectum: mittendus*.

*multis dicendum est, ut detestatione eum habeant, ut qui non potuit pudore salveri, salvetur opprobriis*⁵⁵. Unde sequitur: *Quod si non audierit eos, 'dic ecclesiae'* <Mt 18, 17>. Haec ille.⁵⁶

Tertio notandum, quod tamen nomen ecclesiae tam in scripturis quam a doctoribus multipliciter accipiatur, ut in materia Bohemorum et in *Articulo de communione utriusque speciei* satis et ad longum existit declaratum hic nomen ecclesiae,⁵⁷ cui dicitur, *Dic ecclesiae* <Mt 18, 17>, non accipitur pro congregatione praedestinatorum, vel actu in gratia constitutorum vel etiam pro universalis⁵⁸ convocacione omnium Christi fidelium, prout nomen ecclesiae etiam laicos et feminas fideles significat aliquando, sed tantum pro congregacione sacerdotum et praelatorum, quibus athonomastice, id est, per excellentiam nomen ecclesiae convenit.⁵⁹

Et hoc in hiis verbis dupliciter ostenditur: Primo in eo, quod Christus mutato modo loquendi transivit de tertia persona ad secundam et apostolis loquebatur, qui futuri erant et sacerdotes et praelati ecclesiae. Quia enim dixerunt: *Dic ecclesiae, et si ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus* <Mt 18, 17>. Non ibi substitit, sed illico subiunxit: *Amen dico vobis, quaecumque* etc. <Mt 18, 18>, ut delcararet, quid per ecclesiam intelligabat, quasi diceret, cum dico: *Dic ecclesiae* <Mt 18, 17>, per ecclesiam vos ipsos meos apostolos intelligo, quia quae alligaveritis etc.

Secundo in eo, quod praedictam excommunicationem ad claves ecclesiae retulit, cum enim dixit: *si ecclesiam non audierit* etc. <Mt 18, 17>, subiunxit: *Amen dico vobis, quaecumque alligaveritis* etc. <Mt 18, 18>, quasi diceret: Illos per ecclesiam intelligo, quibus et promissi in persona Petri et nunc actu exhibeo et per⁶⁰ amplius in futurum exhibebo claves meas, quorum actus proprii sunt solvere et ligare.

Et ex hoc patet error Marsilii de Padua, qui in suo *Defensorio pacis* accipiens nomen ecclesiae generaliter pro convocacione omnium fidelium, non attendens ad praedicta,

⁵⁵ opprobis.

⁵⁶ HIERONYMUS, *Commentarius in evangelium saecundum Matthaeum*, III c. 18 [PL 26, 136], navedeno prema THOMAS DE AQUINO, *Catena aurea: in Matthaeum*, c. 18, s. THOMAE AQUINATIS, *Opera omnia*, vol. V, ut sunt in indice thomistico additis 61 scriptis et aliis medii aevi auctoribus curante Roberto BUSA, vol. I, Stuttgart-Bad Cannstatt, 1980., 302. U svojoj koncilskoj raspravi na fol. 251^r potkrijepio je Ivan Stojković svoju tezu sljedećim tekstom: »Unde *'Articulus magistrorum et doctorum Constanciensis concilii'* et est quintus decimus in ordine ita dicit: Item quod Christus in praedicta lege: *'Si peccaverit'* etc. <Mt 18, 15>, non accipiebat ecclesiam, quando dixit: *'Dic ecclesiae'* <Mt 18, 17>, pro ipso Petro vel sucesoribus suis, summis pontificibus. Patet quia Petrus non dixisset sibi ipsi, quando frater suus noluisset oboedire monitioni suae, seu fraternae correctioni. Intelligebat ergo de ecclesia, quae est congregatio fidelium; praesertim, quando frater qui peccabat, et nolebat corrigi fuisset talis, quod non habuisset praelatum supra se, sicut est papa, qui tamen subiectus est legi praedictae, sicut ipse est frater peccabilis. Haec ibi.« IOHANNES GERSON, *Libellus articulorum contra Petrum de Luna*, I § 15, *Monarchia S. Romani Imperii, sive tractatus de jurisdictione imperiali seu regia*, vol. II, priredio Melchior GOLDAST, Francofordiae, 1614., (pretisak: Graz, 1960.), 1519–1520; *Oeuvres complètes*, vol. VI, priredio Palémon GLORIEUX, Paris-Turnai-Rome-New York, 1965., 268.

⁵⁷ Opširnije IOHANNES DE RAGUSIO, *Oratio sub utaque specie* [Mansi, 29, 699–868]; ISTI, *Studia praeliminarium ad orationem de s. communione*, UB(Basel) cod E 19, fol. 222ra; 223^r–346^r; 378^r–382^r; ISTI, *Replice magistri Iohannis de Ragusio ad replicam magistri Iohannis de Rokycana*, UB(Basel), cod. A 1 29, fol. 189^r–302^r; ISTI, *De ecclesia* (Tertia pars replicae de s. communione), ZB(Zürich) Car C 110, fol. 204^r–207^r.

⁵⁸ delectum: *congregatione*.

⁵⁹ Opširnije o tom pitanju donosi autor u svojem *Oratio sub utaque specie* [MANSI, 29, 778]; ISTI, *Tractatus de ecclesia*, I c. 1 [ŠANJEK, 9–23].

⁶⁰ et per ... eum sive excommunica autor je doslovno ugradio u svoju koncilsku raspravu na fol. 251^v.

asseruit, quod communicatio non solum ad ecclesiasticos pertinet,⁶¹ sed etiam ad laicos, induces illud Apostolis 1 ad Cor<inthios> 5 <, 3-5>, ubi de quodam criminoso eos scilicet, qui patris uxorem cognoverat carnaliter, loquitur ipsis Chorinthios⁶², ita dicens: *Ego quidem absens corpore, praesens autem spiritu iam iudicavi, [fol. 531^r] ut praesens eum, qui sic est operatus, in nomine domini nostri Ihesu Christi congregatis vobis et meo spiritu cum virtute domini Ihesu, tradere huiusmodi sathane* etc. <1 Cor 5, 3-5>.⁶³ Non attendens neque ponderans apostoli verba, cum dicit: *Absens corpore, praesens autem spiritu iam iudicavi*<1 Cor 5, 3>. Et⁶⁴ iterum: *Congregatis verbis et meo spiritu* <1 Cor 5, 4>, per spiritum suum intelligens auctoritatem, quam a Christo acceperat, sicut et caeteri apostoli excommunicandi et alia ad clavium potestatem pertinentia exercendi. Est igitur sensus: *Congregatis vobis et meo spiritu* <1 Cor 5, 4> et auctoritate mea. Unde Augustinus ibidem in *Glossa: Hoc modo iudicavi, ut vos congregati in unum absque*⁶⁵ *aliqua dissensione, quibus mea auctoritas et virtus Christi cooperabitur, traditis sathane huiusmodi.* Haec ille.⁶⁶ Unde si tantummodo populo laicali ibidem apostolus loquebatur solam executionem excommunicationis per ipsum iam apostolum facite iniungebat ut videlicet ipsum vitarent et a communione fidelium depellerent. Si autem loquebatur sacerdotibus simplicibus, eis suam potestatem delegabat, ut videlicet ipsi virtute Christi et sua auctoritate talem criminosum excommunicarent insimul congregati.⁶⁷

Quarto notandum est, quod numquam Christus in toto evangelio remisit ecclesiam ad Petram vel ad quemcumque alium particularem tamquam ad invicem pro correctione sui, vel cuiuscumque alterius, sed e converso Petrum et quemlibet fratrem ad ecclesiam, quia hic Petrum pro correctione fratris mittat, ut dicat ecclesiae.

Quinto, quod numquam Christus tam expresse dedit Petro aut alteri cuiquam personae particulari potestatem iurisdictionis et executionem gladii spiritualis, sicut hic ecclesiae. Non enim dicit, si non audierit Petrum aut alium quemquam particularem *sit tibi sicut ethnicus et publicanus* etc., sed bene *si ecclesiam non audierit* <Mt 18, 17>.⁶⁸

⁶¹ Usp. MARSILIUS DE PADUA, *Defensor pacis*, II c. 2 § 1-3 [SCHOLZ, 143–146]; IOHANNES DE RAGUSIO, *Tractatus de ecclesia*, I c. 1 [ŠANJEK, 12].

⁶² Corinthios.

⁶³ Usp. takoder IOHANNES DE RAGUSIO, *Tractatus de ecclesia*, II c. 36 [ŠANJEK, 163].

⁶⁴ delectum: *acceperat, sic et caeteri apostoli.*

⁶⁵ sive.

⁶⁶ AUGUSTINUS, citirano pak prema WALAFRIDUS STRABO, *Glossa ordinaria: 1 ad Corinthios*, c. 5 [PL 114, 526–527]; usp. takoder IOHANNES DE RAGUSIO, *Tractatus de ecclesia*, II c. 6 [ŠANJEK, 163]; to je mjesto Ivan Stojković najvjerojatnije preuzeo od MARSILIUS DE PADUA, *Defensor pacis*, II c. 6 § 13 [SCHOLZ, 212–213].

⁶⁷ *in margine*: Ex quibus sequitur, quod non eodem modo acceptur hic nomen ecclesiae et superius Mat<thaeus> 16 cum.

⁶⁸ Detaljnije je ovo pitanje obradio autor u svojem *Tractatus de auctoritate conciliorum*, fol. 282^r, gdje je napisao sljedeći tekst: »De quinta potestate, scilicet iurisdictionis in foro exteriori, quae etiam potestas iudicialia nominatur, secundum quam ecclesia excommunicat, interdicat et alios prout data fuit ecclesiae et omnibus apostolis immediate a Christo Mat<thaeus> 18 <, 15>, ubi loquens Petro dominus dixit: 'Si peccaverit in te frater tuus' etc. Et tandem iubet dicere ecclesiae, quam 'si non audierit' habendus est, ut 'ethnicus et publicanus' <Mt 18, 17>, id est, excommunicatus, et qua auctoritate hoc ecclesia faciat, dat eis potestatem consequenter in eodem loco: 'Amen dico vobis: Quaecumque solveritis super terram, soluta erunt in caelo' etc. <Mt 18, 18>. Et quod talis potestas sit iurisdictionis, sit hoc in loco data ecclesiae, diffuse declaratum fuit superius de potestate sacerdotali seu ordinis, quae est potestas conficiendi corpus Christi verum nulli dubium qui fuerit, data immediate a Christo omnibus apostolis in caena, de qua habetur Lucae 22 <, 19-20> ubi dicitur

Sexto ex hoc textu notandum, quod ex institutione Christi immediate, et per se Petrus vel successores eius, non solum non habent coactivam potestatem super universalem ecclesiam, verum etiam super particulares personas, nisi in quantum gerunt vices universalis ecclesiae, ut ministri.⁶⁹ Patet, nam Christus loquitur Petro singulari fratri: *Si peccaverit in te frater tuus* <Mt 18, 15>, non autem dicit: *Si peccaverit in te tota ecclesia*, nec dicit ulterius Christus: *Si te non audierit, vel si non audierit eos, dic tibi, aut tu corripe eum sive excommunica aut alias*⁷⁰ trade brachio saeculari, sed inquit, *dic ecclesiae* <Mt 18, 17>.⁷¹

Si enim Christus voluisset, ut Petrus hanc coactivam potestatem haberet supra singulos fideles immediate, et per se absque medio ecclesiae, utique eam in aliquo loco evangelii expressisset, quod tamen non fecit nec hic, cum in correctione singularis fratris ad ecclesiam remisisset. Et ex hoc ulterius manifeste patet, quod verba superius dicta Petro: *Tu es Petrus* etc. <Mt 16, 18> non fuerunt sibi dicta, ut persona singulari, sed solum in quantum *personam gestabat ecclesiae*⁷². Quia [fol. 531^v] si sic absque dubio in correctione saltim singularis fratris non ipsum ad ecclesiam hic remisisset, sed dixisset, ut ipsemet virtute et potestate clavium iam sibi datarum fratrem peccantem correxisset.

Illi igitur tunc claves fuerunt promissae tantum, nunc exhibite et ad quem etiam ipse Petrus pro correctione fratris remittitur. Et si dicatur, quod haec potestas tradita fuit Petro, cum dictum est ei: *Pasce oves meas* <Io 21, 16> dicendum, quod idem est iudicium de hac auctoritate et de illa: *Tu es Petrus* <Mt 16, 18>. Quia ut dictum est, et expositum supra, non ipsi Petro singulariter, sed ecclesiae dictae sunt. Hoc intellexit Gregorius in registro *Epistola 214*, qui ad Iohannem episcopum Constantinopolitanum se universalem patriarcham nominantem et scribentem, ita dicit: *Et nos quidem, in quibus tanta per auseum nefarium culpa committitur, servamus, quod praecepit veritas, dicens: 'Si peccaverit in te frater tuus, vade et corripe eum inter te et ipsum solum. Si te audierit, lucratus es fratres tuum. Si te autem non audierit, adhibe tecum unum vel duos, ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. Quod si non audierit eos, dic ecclesiae. Si autem ecclesiam non*

tur: 'Accepto pane, gratias egit et fregit et dedit eis dicentes: Hoc est corpus meum, qui pro vobis tradetur. Hoc facite in meam commemorationem', et de 'calice similiter' etc. <Lc 22, 19-20> In quo loco secundum omnes doctores vos dedit vis dominus potestate super corpus Christi verum.»

⁶⁹ Slično je već formulirao dekret Baselskog sabora Responsio synodalis 'Cogitanti', na čijem je tekstu Ivan Stojković bio jedan od najvažnijih autora: »Ex his manifeste constat auctoritates, quas de summi pontificis allegastis, non probare, quo minus ipse pontifex mandatis universalis ecclesiae et concilii generalis oboedire teneatur. Sed id dumtaxat probant, quod omnes singulares homines particularesque ecclesiae ipsi pontifici oboedire debent, nisi in his, quae huic sacrae synodo et cuiuslibet alteri legitime congregatae praeiudicium generarent. Nam etsi sit caput ministrale ecclesiae, non tamen est maior tota ecclesia.« Concilium XVII. Basiliense, Responsio synodalis 'Cogitanti' [MANSI, 29, 249]. Pozadina njegovih razmišljanja je razlika pojmova *ecclesia materialiter / formaliter intellecta* ili pak *distributive / collective*, koju je dubrovački dominikanac detaljnije razradio u svojoj raspravi o Crkvi. IOHANNES DE RAGUSIO, *Tractatus de ecclesia*, I c. 2 [ŠANJEK, 14-15]; W. KRÄMER, *Konsens*, 96-97; Yves CONGAR, »La place de Jean de Raguse dans l'histoire de l'ecclésiologie«, *Misao i djelo Ivana Stojkovića (1390./95.-1443.)*, 259-278, hrvatski prijevod bez bilješki 279-290, ovdje: 269-271.

⁷⁰ aut alias ... est ecclesiam adire ugradio je autor doslovno u svoju koncilsku raspravu na fol. 252^r.

⁷¹ Usp. IOHANNES DE RAGUSIO, *De potestate papae*, UB (Basel) cod. E I 1 k, fol. 223^r.

⁷² Povijesna pozadina ovog razmišljanja je poznati pojam sv. Augustina da u svojoj biti *ecclesia gestasset figuram Petri*. AUGUSTINUS, »Tractatus in Iohannis evangelium«, *Homilia 124*, c. 5 [PL 35, 1373; CChr. SL 36, 684]; ovu je ideju autor naveo na više mjesta u svojem *Tractatus de auctoritate conciliorum*, fol. 238^r, 239^r, 241^r, 243^r, 245^r, 295^r.

audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus. ' <Mt 18, 15-17> *Ego itaque per responsales meos semel et bis verbis humilibus hoc, quod in tota ecclesia peccator, corripere studui, per me scribo. Quidquid humiliter facere debui, non omisi, sed mea correctione despicio, restat, ut ecclesiam debeam adire*⁷³. Haec ille.⁷⁴

Et quo patet, quod Gregorius, qui erat papa et successor Petri, ad litteram secutus fuit dictum praeceptum Christi, quia fratrem superbientem et extollentem se super caeteros primo fraternis litteris corripuit. Deinde quidquid facere debuit, humiliter non obmisit, et ad ultimum, cum in sua correctione despiceretur, restat inquit, *ut ecclesiam debeamus adire*⁷⁵. Cum enim Gregorius esset papa, si iuxta praedictam regulam Christi ad se illud dictum Christi: *Dic ecclesiae* <Mt 18, 17>, pertineret cognovisset, post admonitionem et testium adhibitionem processit ad excommunicationem, et ad alias poenas, quibus superbiens frater ad humilitatem reduci potuisset. Sed hoc non fecit, quinimmo se dicit *ecclesiam adire* pro ipsius fratris finali correctione.⁷⁶

Hoc idem⁷⁷ fecit Nicolaus papa, cum Lotharium regem commoneret, ut suae concubinae dudum ab ea repudiate, velut excommunicate communione declinaret dicens in *Epistola* sua, quod si id non egeris, praecavae, ne hoc sanctae ecclesiae dicamus 11. q. 3 *Praecipue: Caeterum praecavae*, inquit, *ne quando nobis secundum domini praeceptum duos aut tres testes adhibeamus, immo vero hoc sanctae ecclesiae dicamus, et quod non optamus de caetero fias cunctis sicut ethnicus et publicanus.* Haec ille⁷⁸. Quid autem est *ecclesiam adire*⁷⁹ aut sanctae⁸⁰ ecclesiae dicere, nisi collectionem fidelium in unum legitime congregatum tamquam supremum in terris tribunal⁸¹, ut dictum est.

⁷³ adhibere.

⁷⁴ GREGORIUS I., »Ep. ad Iohannem episcopum Constantinopolitanum«: *Et tempore quo* (Registrum V 44) [PL 77, 743; MGH Ep. I, 343; CChr. SL 140, 336]; usp. IOHANNES DE RAGUSIO, »Oratio coram rege Romanorum Alberto«, *Deutsche Reichstagsakten*, 13, priredio Hermann HERRE, Stuttgart-Gotha, 1925., 254–328, ovdje: 280; NICOLAUS DE CUSA, »De concordantia catholica«, II c. 17, priredio Gerhard KALLEN, [= Opera omnia XIV/1-4], Hamburg, 1963./68., 185–186; IOHANNES DE SEGOVIA, *Tractatus decem avisamentorum ex Sacra Scriptura de insuperabili sanctitate ecclesiae et suprema generalis concilii auctoritate*, djelomično ga je objavio W. KRÄMER, *Konsens*, 385–412, ovdje: 389.

⁷⁵ adhibere.

⁷⁶ Usp. ovdje bilj. 74.

⁷⁷ Hoc idem ... ut dictum est naveo je Ivan Stojković vlastoručno *in margine*.

⁷⁸ C 11 q. 3 c. 3 §1 [FRIEDBERG, I, 643]. Ovaj je citat autor ugradio i u svoj »Oratio coram rege Romanorum Alberto«, *Deutsche Reichstagsakten*, vol. 13, 279–280. Povijesna pozadina je pismo pape Nikole I. (858.–867.) kralju Lotaru (840.–855.). NICOLAUS I., »Ep. ad Lotharium regem«, *Optaremus tandem aliquando* [MANSI, 15, 322–344; PL 119, 1149–1150; MGH Ep. VI/2,1, 325]. Usp. također »Propositio magistri Thomae de Courcellis facta Nurnberge pro parte sacri concilii generalis Basiliensis«, *Deutsche Reichstagsakten*, vol. 13, 789.

⁷⁹ Usp. ovdje bilj. 74.

⁸⁰ aut sanctae ... gerit vices ipsius ugradio je autor doslovno u svoju koncilsku raspravu na fol. 252^v.

⁸¹ To je konciliska teologija Stojkovićeve vremena, po kojoj je opći sabor najveći zakonodavni organ i njegovim odlukama i dekretima podliježe naravno i papa. Papinstvo nije iznad Crkve, nego je ono služba u samoj sredini Crkve. Taj je ekleziološki koncept sankcionirao Sabor u Konstanzu dekretima *Haec sancta synodus* i *Frequens*. J. D. MANSI, 27, 585–586, 1159–1161; *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, 408–410, 438–443. I. H. PICHLER, *Die Verbindlichkeit der Konstanzer Dekrete. Untersuchungen zur Frage der Interpretation und Verbindlichkeit der Superioritätsdekrete 'Haec sancta' und 'Frequens'* [= Wiener Beiträge zur Theologie 16], Wien, 1967., 29–131; Walter BRANDMÜLLER, *Das Konzil von Konstanz*, sv. I: *Bis zur Abreise Sigismunds nach Narbonne*, sv. II: *Bis zum Konzilsende* [= Konziliengeschichte, Reihe A: Darstellungen], Paderborn-München-Wien-Zürich, 1991./97., ovdje vol. I, 239–322; Ansgar FRENKEN, *Das*

Septimo notandum, quod ex hoc, quod Christus non remisit ecclesiam ad Petrum vel ad quemcumque alium particularem, ostendit, quod ecclesiam neminem habet inter mortales degentem superiorem.⁸² Et per hoc, quod Petrus et quilibet frater ad ecclesiam mittitur, ostenditur, quod ecclesia habet supremam potestatem, cui et Petrus et quilibet frater subicitur. Per hoc autem, quod numquam tam expresse dederit cuiquam personae particulari iurisdictionem et executionem gladii spiritualis, ostenditur manifeste et declaratur, quod plenitudo iudiciariae potestatis et ecclesiasticae iurisdictionis primo, et per se, et proprie est in ecclesia et non in Petro vel in aliis praelatis particulariter consideratis. Per hoc autem, quod Petrus remittitur pro correctione singularis fratris ad ecclesiam, ostenditur, quod Petrus et alii praelati ecclesiam non habent executionem iurisdictionis ecclesiasticae potestatis, nisi ab ecclesia, et per medium ecclesiae, et ex consequenti ordine quodam, in quantum videlicet sunt ministri ipsius ecclesiae sponsae Christi et gerunt vices ipsius.⁸³

VII. Zaključak

Ovim kratkim prilogom po prvi je put približen široj znanstvenoj javnosti spis dubrovačkog dominikanca *Septem notabilia de auctoritate Petri*. Autor se poslije rasprave s češkim husitima pozabavio intenzivnije pitanjem autoriteta apostola Petra i njegovih nasljednika, te je upravo objavljene retke napisao najkasnije do svojeg polaska u bizantsku prijestolnicu Carigrad. Namjeravao je osmisliti papinski autoritet i ugraditi Petrovu službu u sklop eklezioloških razmišljanja svojeg vremena. Premda se Stojković u svojem *Tractatus de ecclesia* i u *Tractatus de auctoritate conciliorum et modo celebrationis eorum* izdigao iznad dnevnih razračunavanja pape s Baselskim saborom, ipak se osjeća utjecaj saborskih rasprava. Glavna je postavka Stojkovićeve pojma »autoriteta« naime činjenica da je autoritet povjeren Crkvi, autoritet počiva u zajednici vjernika. Taj je aspekt izvodio iz Svetog pisma i ekleziološku je debatu povezivao s povijesnim argumentima te ga je manje zanimala pravna komponenta Petrove službe. Apostol Petar, prema mišljenju Ivana Stojkovića, zauzima prvo mjesto u Crkvi, ali se pak vjerujuća zajednica ne reducira na njegovu osobu, nego je *in persona Petri* Krist povjerio Crkvi nezabludivost.

Fundamentalna postavka Stojkovićeve ekleziološkog promatranja Petrove službe i papinskog primata ne sastoji se u njegovu negiranju ili pak isticanjem drugih crkvenih službi i njihovih posebnosti, nego u njegovoj povezanosti s Crkvom. Autoritet je povjeren Crkvi i Petar ga vrši u njezino ime. Papa nije i ne može biti gospodar Crkve, jer je samo jedan *caput* a taj je Isus Krist osobno, nego papa ostaje uvijek *caput secundarium*.

Konzil von Konstanz (1414–1418) in der Forschung der letzten 100 Jahre (filozofska dizertacija), *Annuarium Historiae Conciliorum*, 23, Paderborn-München-Wien-Zürich, 1993./95., 365–389.

⁸² Usp. IOHANNES DE RAGUSIO, *Votum de processu contra Eugenium papam IV*, fol. 172^v, ur. Zvezdan STRIKA, »Votum de processu contra Eugenium papam IV. Ivana Stojkovića na Baselskom saboru (1433)«, *Croatica christiana periodica*, 24, Zagreb, 2000., 59–89, ovdje: 82.

⁸³ Dalje slijedi jedna precrtana rečenica.

*Summary*SEPTEM NOTABILIA DE AUCTORITATE PETRI WRITTEN BY IVAN STOJKOVIĆ,
DOMINICAN FROM DUBROVNIK

*During his entire life Dominican Ivan Stojković was preoccupied with theology, i.e. research of the Church. From the times of the councils in Pavia and Siena, and councils in Basel until his death in 1443, he intensively worked on this topic. The tractate *Septem notabilia de auctoritate Petri*, written after April 1433, represents one of his shorter manuscripts in which Stojković discussed some ecclesiastical aspects. However, most of these manuscripts never were published. The purpose of this study, i.e. *Septem notabilia*, was theological apology of Peter's service and papal authority regarding contemporary ecclesiastical thought. This period often is seen as negative since during this first half of the fifteenth century promoters of Church councils advocated ecclesiastical reformation, though this planned renovation was not against papal authority but against troubled position of Church in the Western Europe. Namely, a council that represents fragmented Church could not exist without legally elected Peter's successor. Therefore, Stojković's chief thesis regarding the »authority of Apostle Peter and his successors« was that auctoritas and potestas were given to the Church, i.e. the authority was given to the assembly of the believers and this community can exercise this authority throughout general council. This thesis Stojković based on the Holy Scripture, maintaining that Jesus Christ did not entrust Church to only one person. Moreover, he tried to relate this aspect with the historical development of papal authority, mainly avoiding legal and juridical aspect of Peter's service. Thus, Stojković did not try to explain whose authority is higher and more justified: papal or council's. By the same token, he maintained that there existed only one authority, which could be divided and distributed among many. Therefore, according to Stojković, Apostle Peter, and his successors, gained the head and honorary position within the Church, though the community of believers did not lose its significance; i.e. Jesus Christ entrusted faith and belief to Church in persona Petri. Namely, the authority was entrusted to Church and Peter was only the person responsible for implementation of this authority. Therefore, pope is not and cannot be a sovereign of the Church, since there can be only one caput, and this is, though invisible, Jesus Christ, and thus pope can only be caput secundarium.*

KEY WORDS: *Ivan Stojković, Apostle Peter, papal authority, authority of the general council, Council of Basel, late Middle Ages.*